

ZÁSADA SVRCHOVANÉ ROVNOSTI STÁTŮ

Miroslav Potočný

Zásada svrchované rovnosti v sobě *slučuje dva principy*, suverenitu států a rovnost států, přičemž obě pravidla přetavuje *ve vyšší pojem* svrchované rovnosti. Tato zásada je centrálním pilířem soudobé stavby mezinárodního právního řádu a promítá se ve všech odvětvích mezinárodního práva. Současně obráží nejvlastnější rysy moderního společenství, jímž je koexistence svrchovaných a nezávislých jednotek, států, které jsou si právně rovny.

Dodržování zásady svrchované rovnosti všemi členy mezinárodního společenství je *nezbytným předpokladem* pro zajištění mírového soužití všech států a rozvoje jejich přátelských vztahů a vzájemné spolupráce. Zásada je stabilizačním faktorem ve vztazích mezi státy rozdílného společenského zřízení, různé velikosti a moci, jakož i odlišné úrovně hospodářského a kulturního vývoje. Byly-li by všechny státy stejně velké a mocné, byla by existence zásady celkem zbytečná. Avšak v dnešním světě, složeném z útvarů nestejných kvalit, velikosti, váhy a významu, se její funkce znásobuje. Jejím prvořadým úkolem je korigovat faktické nerovnosti panující na zeměkouli, bránit tomu, aby mocné státy zneužívaly svého postavení vůči slabším, a chránit nezávislou existenci menších a slabých mocností.

Zásada svrchované rovnosti je výslednicí novodobého vývinu idey státní svrchovanosti, na něž působí rostoucí vzájemná závislost států a vzestupná tendence k demokratizaci mezinárodního života. Zásada se objevila *poměrně nedávno*; poprvé se o ní mluví v Deklaraci o obecné bezpečnosti z roku 1943, přijaté v Moskvě vládami Číny, Sovětského svazu, Spojených států amerických a Velké Británie.¹⁾ Odtud byla převzata do návrhů na vytvoření všeobecné mezinárodní organizace, přijatých v roce 1944 na konferenci v Dumbarton Oaks,²⁾ a nakonec vtělena do článku 2, odst. 1 Charty OSN jako první zásada, kterou se mají členské státy Organizace spojených národů i sama Organizace ve své činnosti řídit.³⁾

Tím, že zásada byla zakotvena v Chartě OSN, stala se *obecně uznanou zásadou* mezinárodního práva. Jako všeobecně platné pravidlo byla později opětovně potvrzována v četných významných mezinárodních dokumentech, a to

¹⁾ V. Outrata a j., *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva a politiky*, sv. I, Praha 1963, str. 77.

²⁾ S. B. Krylov, *Matérialy k istorii Organizacij Objediněnykh Nacij*, Moskva 1949, str. 270.

³⁾ K historii zásady viz blíže A. Černák, *Zásada rovnoprávnosti v mezinárodním práve*, Právnícké štúdie, XV—4, Bratislava 1967, str. 897 a násl.

jak v mnohostranných a dvoustranných smlouvách⁴⁾ nebo v oficiálních prohlášeních skupin států,⁵⁾ tak i v rezolucích Valného shromáždění.⁶⁾

Vývoj mezistátních vztahů po druhé světové válce nejen prokázal platnost, užitečnost a význam zásady svrchované rovnosti států, ale i obohatil její obsah. Když Valné shromáždění rozhodovalo v roce 1962 o pokrokovém rozvoji a kodifikaci právních zásad mírového soužití, vybralo i zásadu svrchované rovnosti jako jeden z principů mírového soužití, který *naléhavě vyžaduje* pokrokového rozvoje a kodifikování.⁷⁾

O zásadě proběhla nejprve všeobecná rozprava v právním výboru XVIII. zasedání Valného shromáždění v roce 1963. Poté přikročil zvláštní výbor pro kodifikaci právních zásad mírového soužití na svém zasedání v Mexiku v roce 1964 k vlastní kodifikační práci a usiloval o vypracování formulace zásady v pokrokovém duchu tak, aby plně odpovídala potřebám naší éry. Jednání mezi členy výboru se vedlo na podkladě návrhů, které předložilo Československo,⁸⁾ Velká Británie⁹⁾ a společně Ghana, Indie, Jugoslávie a Mexiko.¹⁰⁾ Proběhlo úspěšně a členové výboru schválili závěrem jednomyslně návrh znění zásady, připravený redakčním výběrem.¹¹⁾

O dva roky později, na druhém zasedání zvláštního výboru v New Yorku, předložili někteří členové výboru další doplňovací a pozměňovací návrhy k textu dohodnutému v roce 1964.¹²⁾ Všeobecné dohody však bylo dosaženo jen o rozšíření prvního odstavce formulace, který zachycuje nejobecnější znaky zásady.¹³⁾ Na zasedání výboru v Ženevě v roce 1967 došlo k novému pokusu o rozšíření dohodnuté oblasti. Přestože pracovní skupina, již byl tento úkol svěřen, dospěla k závěru, že by bylo vhodné dohodnutou formulaci rozšířit, neuspěla tyto dodatky formulovat.¹⁴⁾

Text zásady svrchované rovnosti dohodnutý členy zvláštního výboru v roce 1964 a doplněný v roce 1966 představuje spolu se speciálními dodatky předvídanými v zásadě na zasedání v roce 1967 *souhrn základních elementů* zásady svrchované rovnosti států, jak je dnes uznávají velmoci zastoupené v OSN a ostatní členské státy.¹⁵⁾ Lze jej tedy považovat za *výraz obecného nazírání mezinárodního společenství* na to, jaká práva a jaké povinnosti minimálně plynou ze zásady svrchované rovnosti pro všechny státy.

4) Článek 6 Charty Organizace amerických států z roku 1948, odst. 1 článku III Charty Organizace africké jednoty z roku 1963, článek 1 Statutu Rady vzájemné hospodářské spolupráce z roku 1959 nebo preambule Dohody mezi Čínskou lidovou republikou a Indií o obchodu a styku mezi Tibetem a Indií z roku 1954.

5) Bandungská deklarace afrických a asijských zemí z roku 1955 nebo Káhirska deklarace neangažovaných států z roku 1964.

6) Rezoluce Valného shromáždění čis. 1348/XIII, 1514/XV, 1803/XVII a 1815/XVII.

7) Viz M. P o t o č n ý, *Kodifikace zásad mírového soužití v OSN*, Mezinárodní vztahy, č. 3/1966, str. 19 a násl.

8) A/AC.119/L.6.

9) A/AC.119/L.8.

10) A/AC.119/L.28. Jugoslávie předtím předložila vlastní návrh (A/AC.119/L.7), který pak stáhla ve prospěch tohoto společného.

11) Drafting Committee Paper No. 7/Rev. 1.

12) Návrh ČSSR (A/AC.125/L.8 a L.16), Spojených států amerických (A/AC.125/L.5), Velké Británie (A/AC.125/L.6), Sjednocené arabské republiky (A/AC.125/L.9), Keni (A/AC.125/L.7) a Ghany (A/AC.125/L.11).

13) A/AC.125/4.

14) A/AC.125/DC.21.

15) Ve zvláštním výboru 31 zemí jsou přiměřeně zastoupeny jak socialistické, tak i neangažované a západní státy. Zpráva zvláštního výboru z roku 1964, 1966 a 1967 byla vzata i ostatními členskými státy na vědomí v rezolucích Valného shromáždění čis. 2103/XX, 2181/XXI a 2327/XXII.

Zásada svrchované rovnosti států, stejně jako ostatní právní zásady mírového soužití, je obecnou zásadou mezinárodního práva, jejichž práv mohou požívat *všechny státy bez rozdílu*, stejně jako jsou povinny poctivě plnit povinnosti v ní obsažené. Tento universální aspekt zásady zdůrazňovaly všechny předložené návrhy a také byl začleněn do dohodnutého znění, podle něhož „všechny státy“ požívají svrchované rovnosti.¹⁶⁾

Podle této zásady jsou si všechny státy *právně rovné*, mají rovná práva a povinnosti a jsou i *rovnými členy mezinárodního společenství*. Tento důležitý komponent zásady obsahovaly návrhy Československa, Jugoslávie i Velké Británie a také o něm bylo dosaženo shody v přijatém textu.¹⁷⁾

Rovnost států před právním řádem nelze chápat jako faktickou rovnost všech zemí. Žádný stát, byť sebemocnější, sebebogatší nebo sebevlivnější, však není oprávněn požadovat z titulu své moci zvláštní privilegia nebo výhody na úkor svrchovaných práv jiných mocností. Z principu rovnosti práv a povinností ani nevyplývá, že všechny státy by měly disponovat rovnou sumou práv a nést stejné množství povinností. Různá velikost států, profil jejich hospodářství, geografická poloha, zahraničně politická orientace a intenzita styků s druhými zeměmi způsobují, že každý stát má jinou pokladnici svých mezinárodních oprávnění a závazků. Pokud není porušena jejich svrchovanost a svobodná vůle při přijímání mezinárodních závazků, není tato odlišnost na závadu.

Kromě práva každého státu na rovné postavení a rovná práva s ostatními poskytuje zásada sebeurčení všem státům právo *uplatňovat svou osobnost*, hájit svou nezávislou existenci a celistvost svého území a starat se o svůj hospodářský a kulturní rozkvět podle vlastních představ.

Právo na nezávislost, příslušející každému svrchovanému státu, opravňuje k provádění samostatné zahraniční politiky, stejně jako vnitřní politiky, jak pokud se týče společenského zřízení, tak i politického režimu a hospodářské soustavy. Každý stát jako suverén vykonává nad svým územím, počítaje v to pobřežní vody a vzdušný prostor nad ním, výlučnou územní svrchovanost. Rovněž mu náleží výlučná jurisdikce nad všemi obyvateli na jeho území, ať jde o vlastní občany nebo cizince. K omezení výkonu těchto práv může dojít jen na základě souhlasu územního suveréna svobodně projevového.

Sjednocená arabská republika v této souvislosti požadovala, aby se v připravované definici zásady svrchované rovnosti potvrdilo právo každého státu *odstranit cizí vojenské základny nebo jednotky ze svého území*, pokud se tam nacházejí proti jeho vůli. Přítomnost cizích vojenských základen a vojsk bez souhlasu územního suveréna porušuje zásadu svrchované rovnosti států, vyvolává napětí v mezistátních vztazích a může vést k ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti.

Bělehradská konference neangažovaných zemí v roce 1961 prohlásila, že zřizování a udržování cizích vojenských základen na území jiných států je porušením jejich svrchovanosti. Káhirská deklarace téže početné skupiny zemí z roku 1964 hodnotila existenci cizích vojenských základen jako hrozbu míru a porušení svrchované rovnosti států.

Západní mocnosti odmítaly uznat takové právo a tvrdily, že jakmile nějaký stát uzavřel s druhým dohodu, kterou mu povolil zřídit na svém území vojenské základny nebo umístit ozbrojené síly, pak může takové základny zrušit

¹⁶⁾ Odst. 1 A/AC.125/4.

¹⁷⁾ Odst. 1 a odst. 2 a) A/AC.125/4.

a trvat na odvolání cizích jednotek pouze za podmínek v takové smlouvě stanovených. Není oprávněn toho dosáhnout jednostranným aktem. Takové dohody však bývají většinou druhému partneru vnuceny a postrádají svobodný projev jeho vůle. Bez splnění této podmínky nelze převzaté závazky považovat za platné a sjednané v souladu s obecnými zásadami mezinárodního práva.

O začlenění práva každého státu odstranit ze svého území cizí vojenské základny a cizí vojska do připravované formulace zásady svrchované rovnosti nebylo pro zmíněný odpor dosaženo dohody mezi členy zvláštního výboru.¹⁸⁾

Dalším důležitým elementem zásady svrchované rovnosti států je právo každého státu *svobodně rozhodovat* o své *politické, hospodářské a společenské struktuře* podle zájmů a představ svého lidu.

Československo a neangažované země se společně domáhaly toho, aby toto právo bylo součástí kodifikované zásady. Ostatní mocnosti uznaly oprávněnost tohoto požadavku — v dohodnutém textu figuruje jako právo každého státu „svobodně si zvolit a rozvíjet svoje politické, společenské, hospodářské a kulturní zřízení“.¹⁹⁾

Od politické nezávislosti států nelze oddělovat hospodářskou nezávislost, protože ta je často materiální podmínkou politické nezávislosti států a plného výkonu jejich státní svrchovanosti. Závažnou podmínkou hospodářské nezávislosti je *svobodné nakládání* každého státu *se svým národním bohatstvím a přírodními zdroji*. Takové právo a jeho zajištění má obzvláštní význam pro nově vzniklé státy, které často vstupují na svou nezávislou cestu zatíženy různými nerovnoprávnými dohodami, které jim vnuly dřívější koloniální mocnosti a podle nichž jejich surovinové bohatství vykořisťují cizí podniky a jednotlivci v neprospěch domácího obyvatelstva.

Neangažované státy vyhlásily právo svobodné dispozice s národním bohatstvím v Bělehradské deklaraci z roku 1961. Valné shromáždění uznalo toto právo v rezoluci o trvalé svrchovanosti nad přírodními zdroji ze dne 14. prosince 1962.²⁰⁾

Západní mocnosti vázaly inkorporování takového práva do připravované formulace zásady svrchované rovnosti na jeho doplnění o závazek státu plnit povinnosti převzaté v mezinárodních dohodách.

Zvláštní výbor ani na zasedání v roce 1964, ani v roce 1966 nebyl s to připravit formulí, přijatelnou pro všechny účastníky, přestože byly předkládány další návrhy, usilující uvést v rovnováhu toto suverénní právo státu se závazky podle mezinárodního práva.²¹⁾

V Mezinárodním paktu hospodářských, sociálních a kulturních práv, tak jako v Mezinárodním paktu občanských a politických práv z roku 1966 je předvídáno právo svobodného nakládání se svým národním bohatstvím a zdroji, pro své vlastní cíle, aniž to je na újmu závazkům vznikajícím z mezinárodní hospodářské spolupráce, založeným na zásadě vzájemné výhody a na mezinárodním právu.²²⁾

Tato vyvážená díkce, kterou Valné shromáždění schválilo v universální úmluvě, otevírá cestu k inkorporování tohoto moderního oprávnění každého státu

18) Viz A/AC.125/DC.21.

19) Odst. 2 e) A/AC.125/4.

20) A/RES/1803. Proti jejímu přijetí hlasovala jen Francie a Jihoafrická republika.

21) Návrh Keni (A/AC.125/L.7) a Kamerínu (A/AC.125/L.10).

22) Článek 1, odst. 2 obou paktů, jež tvoří přílohu k rezoluci Valného shromáždění č. 2200/XXI z 16. prosince 1966.

do formulace kodifikované zásady svrchované rovnosti. Členové zvláštního výboru se v roce 1967 v zásadě dohodli o zahrnutí tohoto práva do textu zásady, ale nedosáhli dohody o znění takového ustanovení.²³⁾

Každý stát je rovným členem mezinárodního společenství a jako takový je oprávněn *účastnit se řešení všech mezinárodních problémů, které se dotýkají jeho zákonných zájmů*. Nejsou to jen otázky, jež se vztahují jen na něho samotného, ale i na jeho sousedy, na oblast, ve které žije, nebo na celé mezinárodní společenství, jehož je rovnoprávnou součástí. Vylučování státu z účasti na projednávání takových záležitostí by bylo v nesouladu se zásadou svrchované rovnosti.

Československo, Jugoslávie a později i Ghana trvaly na tom, aby právo každého státu podílet se na rozhodování mezinárodních otázek, týkajících se jeho zákonných zájmů, bylo kodifikováno jako jedno z pravidel obsažených v zásadě svrchované rovnosti. Západní mocnosti tomu na prvních dvou zasedáních opovnovaly a ustoupily teprve v roce 1967. To usnadnilo zásadní rozhodnutí o začlenění tohoto práva do připravované formulace zásady. Členové však nebyli schopni dohodnout se na všeobecně přijatelném znění takové stipulace.²⁴⁾

Soudobé obecné mezinárodní právo zavazuje všechny existující státy a současně se jejich společným úsilím a účastí každého z nich na jeho tvorbě mění a rozvíjí. Každý stát jako rovnoprávný subjekt mezinárodního práva má proto právo *aktivní účasti na formulování nových norem universálního dosahu*. Protože dnes se taková pravidla tvoří z valné části na mezinárodních diplomatických konferencích, mělo by být každému státu umožněno, aby na ně vyslal své zástupce. Stejně tak by měl mít každý stát právo přistoupit k mezinárodním úmluvám obecné povahy, protože takové instrumenty upravují postavení všech států v rodině národů a dotýkají se jejich zájmů.

Také při probíjování tohoto práva jako elementu zásady svrchované rovnosti vystupovaly v jednání zvláštního výboru jako protagonisté Československo, Jugoslávie a Ghana. Delegace západních mocností však odpíraly uznat takovou myšlenku. Odvolávaly se na dosavadní praxi, podle níž smluvní strany samy rozhodují o okruhu účastníků smlouvy, a poukazovaly na mnohostranné smlouvy, uzavírané pod patronací OSN, na jejichž sjednávání na diplomatických mezinárodních konferencích nejsou všechny státy zvány a také k nim nemohou všechny země automaticky přistoupit.

Trvající odlišné postoje delegací zavinily, že ani na třetím zasedání zvláštního výboru v roce 1967 se nepodařilo dosáhnout dohody o tom, že by toto právo mělo být zařazeno do zásady svrchované rovnosti států.

Stejně nepříznivý osud potkal i další československý postulát, předložený později také Ghanou, aby se do zásady začlenilo právo každého státu *připojit se k mezinárodním organizacím světové působnosti*, jako je OSN nebo odborné mezinárodní organizace. Tento požadavek, směřující k brzkému dosažení universality těchto mezinárodních institucí, zavrhl rovněž západní mocnosti, a to s odvoláním na ustanovení jejich zakládacích listin, které předvíдают přijímací proceduru a stanoví podmínky členství.²⁵⁾

Vypočítaná základní práva, příslušející každému svrchovanému státu, *nesmějí být omezována z důvodů politických, hospodářských, společenských,*

²³⁾ A/AC.125/DC.21.

²⁴⁾ Viz předchozí poznámku.

²⁵⁾ A/AC.125/DC.21.

zeměpisných nebo z důvodů jiné povahy. Jakákoliv diskriminace, omezování nebo oklešťování svrchovaných práv státu z těchto příčin by bylo v rozporu se zásadou svrchované rovnosti.

Jedině československý návrh v tomto směru zdůrazňoval, že důvody politické, společenské, hospodářské, zeměpisné nebo jiné povahy nesmějí omezovat způsobilost států jednat nebo přejímat závazky jako rovný člen mezinárodního společenství.

Na tomto pokladě vypracovali účastníci zasedání zvláštního výboru v roce 1966 návrh znění zvláštní pasáže, se kterou všichni souhlasili a podle níž mají všechny státy rovná práva „bez ohledu na rozdíly hospodářské, společenské, politické nebo jiné povahy“.²⁶⁾

Podobně jako u výčtu práv, která zásada svrchované rovnosti v sobě obsahuje, bylo nutné při kodifikačním jednání a vlastním formulování textu se soustředit jen na *základní a nejdůležitější* práva, tak i při uvádění povinností, které státům ze zásady plynou, je nezbytné soustředit se jen na ty *nejzávažnější*.

Prvořadou povinností odvozenou ze zásady svrchované rovnosti je kategori-
cký závazek všech států přísně *respektovat osobnost druhých států, jejich politickou nezávislost a územní celistvost*. Zapojení této primární povinnosti do kodifikované zásady doporučovaly všechny předložené návrhy. Československo navíc navrhovalo zvláštní ustanovení o povinnosti každého státu respektovat nejvyšší moc jiného státu nad jeho územím, počítaje v to územní vody a vzdušný prostor.

Zvláštní výbor dohodl již v roce 1964 vtělení dvou speciálních povinností v tomto smyslu do formulované zásady, a to povinnosti respektovat osobnost druhého státu a pravidla, že územní celistvost a politická nezávislost státu jsou nedotknutelné.²⁷⁾

Sjednocená arabská republika a také Ghana navrhly při jednání ve zvláštním výboru v roce 1966, aby součástí zásady byla jmenovitě povinnost států *vystříhat se pokusů nebo akcí*, které by mohly mít *škodlivé účinky pro jiné státy* nebo by mohly *ohrozit jejich bezpečnost*. Chtěly tím dosáhnout obecného uznání zejména zákazu zkoušek s jadernými zbraněmi v ovzduší a na moři, jejichž účinky jsou pro četné státy škodlivé.

Žádná mocnost sice takovou povinnost otevřeně nepopírala, ozývaly se však hlasy, že taková povinnost nepatří k základním komponentům zásady svrchované rovnosti států a že by bylo spíše na místě jednat o ní v rámci problematiky mezinárodně právní odpovědnosti států, kteroužto otázkou se zabývá Komise pro mezinárodní právo.

Teprve na zasedání zvláštního výboru v roce 1967 došlo alespoň k zásadní dohodě o tom, že součástí zákazu by mohlo být ustanovení o zákazu provádění pokusů nebo akcí, které mohou mít škodlivé účinky pro druhé státy.²⁸⁾

K základním povinnostem států vyplývajícím ze zásady svrchované rovnosti patří i povinnost *poctivě plnit převzaté mezinárodní závazky*. K ní přistupuje v ještě obecnější poloze zákon všech zákonů, *pax est servanda, povinnost států žít s jinými v míru*.

Povinnost států jednat v souladu s mezinárodním právem konstruovaly zá-

²⁶⁾ Odst. 1 A/AC.125/4.

²⁷⁾ Odst. 2 c) a d) A/AC.125/4.

²⁸⁾ A/AC.125/DC.21.

padní mocnosti jako logický důsledek nadřazenosti mezinárodního práva právu vnitrostátnímu. Podle britského pojetí má každý stát povinnost vést své mezinárodní vztahy s jinými státy v souladu s mezinárodním právem a se „zásadou, že svrchovanost každého státu je podřízena mezinárodnímu právu“.²⁹⁾

Socialistické a neangažované státy odmítly koncepci supremacie mezinárodního práva nad státní suverenitou jako neslučitelnou se zásadou svrchované rovnosti států. Taková koncepce vede ve svých důsledcích k porušení práv malých a slabších států a umožňuje vměšování do vnitřních záležitostí států.

Vztah mezi suverenitou států a mezinárodním právem je totiž zásadně opačného druhu. Suverenita je základnou mezinárodního práva, protože jeho existence a rozvoj závisí od svobodné dohody svrchovaných států. Ty jsou nejen tvůrci mezinárodního práva, ale i jeho vykonavateli. Mezinárodní právo je normativním řádem, ovšem řádem dobrovolně utvořeným svrchovanými jednotkami. Pokud omezuje jejich volnost, pak s jejich souhlasem, a nikoliv proti jejich vůli.

Britská teze se ukázala nepřijatelnou pro ostatní členy zvláštního výboru. Místo ní byla jednomyslně schválena klauzule, že „každý stát bude důsledně a v dobré víře plnit své mezinárodní závazky a žít v míru s jinými státy“.³⁰⁾

Nově kodifikované, rozvinuté znění zásady svrchované rovnosti států, koncipované v pokrokovém duchu a zachycující nezbytné konstitutivní elementy této významné normy, jež by mohlo být všeobecně přijatelné pro socialistické, neangažované a západní státy, by mohlo být formulováno takto:

1. Všechny státy požívají svrchované rovnosti. Mají rovná práva a povinnosti a jsou rovnými členy mezinárodního společenství, bez ohledu na rozdíly hospodářské, sociální, politické nebo jiné povahy.

2. Svrchovaná rovnost zahrnuje zejména tyto součásti:

- a) Státy jsou si právně rovný.
- b) Každý stát požívá práv plynoucích z plné suverenity.
- c) Každý stát má povinnost respektovat osobnost jiných států.
- d) Územní celistvost a politická nezávislost států jsou nedotknutelné.
- e) Státy se vystříhají provádění pokusů nebo činů, které by mohly mít škodlivé účinky pro druhé státy nebo by mohly ohrozit jejich bezpečnost.
- f) Každý stát má právo svobodně si zvolit a rozvíjet své politické, společenské, hospodářské a kulturní zřízení.
- g) Každý stát má právo svobodně nakládat se svým národním bohatstvím a přírodními zdroji. Při výkonu tohoto práva je povinen přihlížet k závkům vznikajícím z mezinárodní hospodářské spolupráce, založeným na zásadě vzájemné výhody a na mezinárodním právu.
- h) Každý stát má právo účastnit se řešení mezinárodních problémů, které se dotýkají jeho zákonných zájmů.
- ch) Každý stát má povinnost plnit důsledně a v dobré víře svoje mezinárodní závazky svobodně převzaté.
- i) Každý stát je povinen žít v míru s ostatními státy.

²⁹⁾ Odst. 3 A/AC.119/L.8.

³⁰⁾ Odst. 2 f) A/AC.125/4.